

MEMO

Datum : 12 juni 2012

Aan : Gemeenteraad

Van : College van Burgemeester en Wethouders

Onderwerp : Blauwe Nota Culturele Hotspot van het Oosten
Cultuurplan Enschede

In de Stedelijke Commissie van 18 juni 2012 is het Cultuurplan Enschede als Blauwe Nota aan de orde. In het plan wordt richting gegeven aan de inhoudelijke herijking van het cultuurbeleid, en de rol die de gemeente in het cultuurbeleid heeft. Uitwerking van het plan vindt plaats in vijf onderdelen: (1) Nationaal Muziekkwartier, (2) Kunstkwartier Roombeek, (3) Evenementen en Festivals, (4) Cultuurparticipatie, (5) Uitstraling van de stad. Punten van grote relevantie en/of discussie in het plan zijn in kaders geplaatst.

In een bijlage bij het plan wordt een beeld gegeven van de economische waarde van Cultuur op basis van eerste resultaten van onderzoek van Gerard Marlet (Atlas van Gemeenten) in Enschede; daaraan toegevoegd een schets van de culturele ontwikkeling van Enschede.

In de behandeling van de discussienota zijn twee korte presentatie van de partners in het Nationaal Muziekkwartier en het Kunstkwartier voorzien.

In deze memo geven wij u graag nog een schets van de aanleiding om te komen tot het opstellen van een overkoepelend cultuurplan. Beoogd is het Cultuurplan in de raad van september 2012 vast te stellen.

Ontwikkelingen in het culturele landschap

De krachtige uitgangspositie van Enschede wordt in deze periode uitgedaagd door het nieuwe cultuurbeleid van het rijk en door een aantal lokale ontwikkelingen en vraagstukken.

Boven alles heeft het in 2011 afgekondigde nieuwe rijksbeleid voor cultuur, dat is vervat in de visie "Meer dan kwaliteit: een nieuwe visie op cultuurbeleid", grote consequenties voor het culturele veld. Vanaf 1 januari 2013 wordt 200 miljoen euro op de rijkscultuurbegroting bezuinigd, waarvan een aanzienlijk deel op de instellingen in de BasisInfraStructuur. Het rijksbeleid zet in op een versterking van het ondernemerschap in de sector, andere financieringsvormen en nieuwe verdienmodellen. Daarnaast worden vernieuwingen in het beleid op het terrein van cultuureducatie, talentontwikkeling en internationalisering aangekondigd. Ook is een verhoging van het BTW-tarief van 6 naar 19 procent op de podiumkunsten ingegaan, en inmiddels door de val van het kabinet ook weer ingetrokken. Ook de provincie Overijssel vernieuwt haar cultuurbeleid in deze periode, en zet met de nota "De Kracht van Cultuur: Creatief verleden, heden en toekomst" in op (1) het zichtbaar en beleefbaar maken van de identiteit en eigenheid van Overijssel, en (2) het stimuleren van de culturele identiteit door creatief talent een kansrijke en inspirerende omgeving te bieden voor cultureel ondernemerschap. In het provinciale beleid wordt een omslag gemaakt naar een nadruk op zakelijkheid en economische waarde. Verder zijn er beleidsvernieuwingen aanstaande in het Kunstvakonderwijs, die invloed kunnen hebben op het aanbod van ArtEZ in Enschede. Bovendien heeft de staatssecretaris in maart jl de Raad voor Cultuur om advies gevraagd over de toekomst van de rijksmusea waartoe ook het Rijksmuseum Twenthe behoort. Tot slot heeft de Raad voor Cultuur recent haar advies over de BIS-instellingen opgeleverd. Daarover hierna meer.

In een opsomming gaat het om de volgende ontwikkelingen en vraagstukken:

- (1) als gevolg van de rijksbezuinigingen op de BIS-instellingen moeten het Nederlands Symfonieorkest, de Nationale Reisopera en Jeugdtheater Sonnevand hun organisaties omzetten naar een nieuw bedrijfsmodel waarvoor beduidend minder rijkssubsidie beschikbaar is. Recent heeft de raad voor Cultuur positief geadviseerd over de toekomst van deze instellingen. Dat geldt niet voor het Rijksmuseum Twenthe waarover de Raad voor Cultuur heeft geadviseerd dat alleen nog de depotfunctie van het museum wordt ondersteund. In de zomer van 2012 besluit het rijk over de subsidies aan de BIS-instellingen voor de periode 2013-2016.
- (2) door de bezuinigingen op de BIS-instellingen is de beoogde verhuizing van de NRO naar de Lage Bothof teruggedraaid. Een ander gevolg van de bezuiniging is dat NRO en NedSym – die beide een “opera-aanvraag” bij het ministerie van OCW hadden ingediend – op zoek zijn naar een nieuwe balans in hun onderlinge verhoudingen;
- (3) het rijksbeleid streeft naar een betere verankering van cultuureducatie in het onderwijs en bij alle culturele instellingen. Daarvoor is het programma *Cultuureducatie met kwaliteit* gelanceerd, waarvoor jaarlijks 10 miljoen euro beschikbaar is. Educatie wordt een subsidie criterium voor culturele instellingen in de basisinfrastructuur en rijk, gemeenten en provincies maken in 2012 bestuurlijke afspraken over cultuureducatie;
- (4) een bestaande regeling voor cultuurparticipatiegelden van het rijk, waar Enschede 175.000 euro uit putte, vervalt. Datzelfde dreigt voor cultuureducatiegelden vanuit de provincie ter hoogte van 58.000 euro.
- (5) in het Kunstkwartier staan de bezoekersaantallen van TwentseWelle onder druk en wordt een laatste mogelijkheid onderzocht hoe het Cremer gestalte kan krijgen in het Balengebouw – met als variant dat Concordia hoofdhuurder wordt.
- (6) door afname van het aantal voorstellingen en de gemiddelde bezoekersaantallen heeft de Schouwburg recent een reorganisatie ingezet. Deze reorganisatie vergroot het vermogen ook de gevolgen van het nieuwe rijksbeleid op te kunnen vangen;
- (7) door de verhuizing naar het NMK in 2008 dragen de programmerende instellingen (schouwburg en ATAK) aanzienlijk hogere huurlasten die door huurindexering jaarlijks aanzienlijk verder stijgen. Door het ontbreken van doorrekening van die indexering in de jaarlijkse subsidie, verkleint het budget voor onder meer de culturele programmering jaarlijks met meer dan 60.000 euro (cumulatief);
- (8) door de druk op de eigen exploitatie heeft de Schouwburg zich teruggetrokken uit de ontwikkeling van de Fabrieksschool waarin een combinatie van jeugdtheater en talentontwikkeling was voorzien. Onderdeel van deze ontwikkeling is een nieuwe “vlakke vloerzaal” voor jeugdtheater die eventueel ook dienst kan doen als “middenzaal”. Met het terugtrekken van de Schouwburg is die ontwikkeling ter discussie komen te staan. Om de noodzaak van een nieuwe theaterzaal te kunnen beoordelen is recent een “podiumonderzoek” uitgevoerd, waarvan de conclusies in dit plan zijn opgenomen;
- (9) naast ontwikkelingen en vraagstukken die zorgen oproepen zijn er ook veel positieve ontwikkelingen. Die lopen van een vernieuwde popprogrammering in het Muziekcentrum (1800 bezoekers per voorstelling) door samenwerking tussen ATAK en schouwburg, tot het initiatief van TwentseWelle en OAD om schoolkinderen met een Twentse Cultuurbus naar het cultuureducatieve aanbod te brengen, en van de succesvolle crowdsourcing door het Rijksmuseum Twenthe, tot de grote financiële impulsen van de provincie aan NedSym die de bestaanszekerheid van het orkest aanzienlijk heeft vergroot.
- (10) Tot slot wordt in deze periode de effectiviteit van het cultuurbeleid door de Enschedese Rekenkamer onderzocht. De uitkomsten van dat onderzoek kunnen in de volgende fase nog in dit cultuurplan verwerkt.